یادداشت

اینترنت یک حق شهروندی نه یک امتیاز قابل سلب

حمیدرضا آقابابائیان
وکیل پایه یک دادگستری

«یَا أَیُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاکُمْ مِنْ ذَکَرٍ وَ أُنْثَی وَ جَعَلْنَاکُمْ شُعُوبًا وَ قَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَکْرَمَکُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاکُمْ» (حجرات: ۱۳)

خداوند در این آیه، همه انسان‌ها را بدون توجه به هرگونه مرزبندی ساختگی، از یک زن و مرد آفریده و هدف از تنوع قومیت‌ها و ملیت‌ها را «شناخت متقابل» می‌داند، نه «طرد و تبعید». این آیه، قاطع‌ترین سند دینی علیه هرگونه گفتمان تفرقه‌افکنانه‌ای است که بخشی از مردم را «خودی» و بخشی را «نامطلوب» معرفی کند.

چند روز پیش، مجری برنامه «پاورقی» صداوسیما، در واکنش به اعتراض به قطعی ۷۰روزه اینترنت بین‌المللی، با لحنی تمسخرآمیز گفت: «اگر این چیزها مهم است، بروید افغانستان، سوریه، عراق زندگی کنید» این جمله، فراتر از یک حرف بی‌مبالات، یک سند حقوقی و اخلاقی از چند جهت محل تأمل اساسی است.

اول- قانون اساسی

براساس بند ۲ اصل ۳ قانون اساسی، دولت موظف به «بالابردن سطح آگاهی‌های عمومی» از طریق وسایل ارتباط‌جمعی است. شورای حقوق بشر سازمان ملل در قطع‌نامه ۷/۳۸ و اتحادیه بین‌المللی مخابرات (ITU) در گزارش ۲۰۲۳ خود، دسترسی به اینترنت را از مصادیق حقوق بنیادین بشری معرفی کرده‌اند. اینترنت امروز زیرساخت اقتصاد، آموزش، سلامت و ارتباطات است؛ از دانش‌آموز و دانشجو تا کسب‌وکارهای خرد و بیماران نیازمند نوبت‌دهی آنلاین، همگی به این حق وابسته هستند. پیشنهاد «بروید افغانستان» به مردمی که صرفا خواهان حقوق اولیه خود هستند، نه‌تنها خلاف شأن رسانه ملی، که نقض آشکار قانون اساسی و تعهدات بین‌المللی ایران است.

دوم- نقض کرامت انسانی در آینه قرآن و قانون تقسیم مردم به سفید و سیاه و ...

در برخورداری از اینترنت خطرناک‌ترین آسیب این نوع گفتمان، ایجاد دوقطبی سمی در جامعه است. وقتی یک مجری رسانه ملی که بودجه آن از بیت‌المال و جیب همین مردم تأمین می‌شود، در این ایام مهم سیاسی ایران جان، مخالفان را به ترک کشور دعوت می‌کند، عملا در حال اجرای «پالایش هویتی» و «تبعید سیاسی» است. گویی بخشی از مردم «شهروند درجه یک» و بخشی دیگر «شهروند درجه دو» یا «ناخواسته» محسوب می‌شوند. قرآن کریم صراحتا در آیه ۱۳ سوره حجرات به من نویسنده و ایشان مجری بیان داشته: ملاک کرامت، «تقوا» است نه ملیت، نژاد، قومیت و امثالهم و گرایش خاص سیاسی. این آیه درست در مقابل همان منطقی می‌ایستد که می‌گوید «اگر اعتراض داری، برو از این کشور». پیامبر اکرم (ص) در خطبه حجةالوداع فرمودند: «لا فضل لعربی علی عجمی الا بالتقوی»؛ هیچ برتری برای عرب بر عجم نیست جز به تقوا. این بنیاد کرامت انسانی در اسلام، با گفتمان تکفیر و تبعید شهروندان کاملا در تضاد است. از منظر قانونی نیز، اصل ۱۹ قانون اساسی مردم ایران را بدون توجه به رنگ و نژاد و قومیت، از حقوق مساوی برخوردار می‌داند و اصل ۲۲، حیثیت و کرامت انسانی افراد را مصون از تعرض اعلام کرده است. دعوت یک مجری رسانه‌ای به ترک کشور برای کسانی که صرفا خواستار اینترنت هستند، نقض آشکار این اصول است.

سوم- سوءاستفاده از جایگاه و جعل روایت در زمان جنگ

مجری از تریبون صداوسیما که متعلق به همه ۹۰ میلیون ایرانی است، استفاده کرده تا به جای نقد حرفه‌ای، پروپاگاندایی علیه شهروندان معترض به اجرا بگذارد. این سوءاستفاده از جایگاه، از منظر قانون مطبوعات (ماده ۵) که رسانه را به رعایت انصاف موظف کرده و قانون مسئولیت‌های صداوسیما که آن را به «ارتقای اعتماد عمومی» مکلف داشته، تخلف محسوب می‌شود. شگفت‌آور آنکه افغانستان امروز اینترنت نسل پنجم دارد و عراق شبکه تلگرام را برای گردشگران فراهم کرده است. یعنی حتی کشورهایی که به طعنه پیشنهاد می‌شوند، از نظر دسترسی به اینترنت در وضعیتی مشابه یا بهتر از ایران هستند. این آگاهی‌بخشی معکوس و ناقص، مصداق «جعل روایت» علیه منافع ملی و تشدید بحران اعتماد عمومی در فضایی است که اعتماد به صداوسیما طبق نظرسنجی‌های معتبر به پایین‌ترین سطح تاریخی خود رسیده است.

چهارم- مسئولیت اخلاقی و قانونی رئیس صداوسیما: امروز روز وحدت است نه تفرقه

رئیس صداوسیما، ایران امروز در یکی از حساس‌ترین برهه‌های تاریخ خود قرار دارد. این روزها که کشور جان نیاز به «وحدت ملی» دارد و نه «تفرقه»، همه و همه تلاش می‌کنند به نوبه خود یار و یاور همه مقاومان و سربازان و دلاورمردان این ایام در جبهه جنگ با تقریبا تمام دنیا علیه ایران باشند. سخنان مجری‌ای از رسانه ملی که بخشی از جامعه را به ترک کشور دعوت کند، یک «ضد تبلیغ» تمام‌عیار برای امنیت روانی ملی و سرمایه اجتماعی است. رئیس سازمان صداوسیما به عنوان عالی‌ترین مقام رسانه ملی، از دو جهت مسئولیت دارد:

۱. مسئولیت اخلاقی: بر اساس اصول اخلاق حرفه‌ای رسانه و آموزه‌های دینی (که رکن صداوسیماست)، این سازمان موظف به پاسداشت کرامت مخاطبان و ایجاد گفتمان سازنده است. آیه ۱۳ سوره حجرات به روشنی هرگونه تفرقه‌افکنی مبتنی بر «مایی» و «آنهایی» را رد می‌کند. رئیس صداوسیما باید نشان دهد که رسانه ملی خانه همه ایرانیان است و از یک مجری که مخاطبان را تبعید می‌کند، حمایت نخواهد کرد.

۲. مسئولیت قانونی: بر اساس ماده ۷ به بعد اداره صداوسیما، رئیس این سازمان مسئول حسن اجرای امور و نظارت بر عملکرد برنامه‌هاست. بر اساس قانون مجازات اسلامی (تعزیرات)، توهین به شهروندان از طریق رسانه قابل پیگرد است و رئیس صداوسیما نمی‌تواند در برابر تخلف قانونی یک مجری سکوت کند. ایشان باید دستور عذرخواهی رسمی از مردم، برخورد اداری با مجری خاطی و بازنگری در فرایند نظارت بر برنامه‌های زنده را صادر کند. در غیر این صورت، سکوت معنادار ایشان در حکم تأیید ضمنی این گفتمان تفرقه‌افکن تلقی خواهد شد.

به هر صورت در مقام نتیجه‌گیری و پیشنهاد اینکه، عذرخواهی و برخورد، تنها راه ترمیم اعتماد است، باید گفت «ایران خانه همه ایرانیان است و تفاوت در دیدگاه سیاسی یا نارضایتی از عملکرد دولت، هرگز به معنای «غیرایرانی‌بودن» منتقدان نیست. آیه شریفه «إِنَّا خَلَقْنَاکُمْ مِنْ ذَکَرٍ وَ أُنْثَی» به ما می‌آموزد که تنوع در جامعه، فرصتی برای شناسایی و همدلی است، نه بهانه‌ای برای تبعید و طرد.

سخنان مجری اگر با عذرخواهی رسمی، برخورد قانونی و اصلاح رویه همراه نشود، به یک رویه خطرناک در رسانه ملی تبدیل خواهد شد: هر منتقدی یا باید سکوت کند، یا خانه‌اش را ترک گوید. این نه با قانون اساسی سازگار است، نه با قرآن کریم و نه با منافع ملی که امروز بیش از هر زمان دیگری به انسجام و وحدت نیاز دارد.

رئیس صداوسیما باید در برابر تاریخ پاسخ‌گو باشد: آیا در روزگاری که ایران به «تعارف» (شناخت متقابل) نیاز داشت، اجازه داد تریبون ملی به ابزار «تنافر» (دشمنی و جدایی) تبدیل شود؟ تصمیم امروز او، سند فردای قضاوت تاریخی خواهد بود.

عکس: علی حدادی اصل، آنا

بازار سرمایه ایران در موجی از تردیدها پس از ۸۰ روز از آغاز جنگ بازگشایی شد

اشک‌ها و لبخندهای بورس

شرق: بورس سرانجام بازگشایی شد؛ پس از وقفه‌ای ۸۰روزه که جنگ آغازگر آن بود و البته ترس‌ها و تردیدهای فراوان درباره آغاز معاملات در بازار سرمایه. برخلاف انتظار، بورس سبز شد و شاخص معاملات روند صعودی گرفت. بااین‌حال، فعالان بازار سرمایه می‌گویند که نمی‌توان پیش‌بینی کرد چه خواهد شد. این گزارش به بررسی بیم‌ها و امیدها در اولین روزی می‌پردازد که تالار بورس ایران دوباره پر از صدای مردم شد.

بورس سرانجام بازگشایی شد

۸۰ روز پس از جنگ، سرانجام دولت تردید را کنار گذاشت و بورس را بازگشایی کرد. زنگ آغاز معاملات بازار سرمایه در حالی نواخته شد که پیش از این، مخالفت‌های گسترده‌ای درباره شروع کار بورس وجود داشت. در جنگ آمریکا و اسرائیل با ایران، ظرفیت تولید فولاد و ظرفیت تولید پتروشیمی‌های کشور خسارت دید؛ صنایعی که در واقع ستون فقرات بازار سرمایه به شمار می‌آمدند و این ابهام را ایجاد کردند که واکنش بازار به این رخداد چه خواهد بود؟ گذشته از این، شماری از فعالان بازار سرمایه معتقد بودند بازگشایی بازار، آن‌هم در شرایطی که تکلیف جنگ و آتش‌بس مشخص نیست، سیگنال نااطمینانی به بازار مخابره می‌کند و در چنین وضعیتی بازگشایی بورس اشتباه است.

مخالفان بازگشایی بورس در عین حال معتقدند در حال حاضر نرخ بهره و ارز از تعادل فاصله دارد و اقتصاد در معرض شوک‌های کم‌سابقه است؛ بنابراین در چنین وضعی، بازگشایی شتاب‌زده بازار سرمایه، نه احیای اعتماد، بلکه زمینه‌ساز سهم‌سوزی است و دولت باید تا زمان روشن‌شدن پایان جنگ، تعیین نرخ بهره واقعی و کشف نرخ واقعی تورم صبر کند. در غیر این صورت بازگشایی بازار اقدامی پرریسک است.

بسته‌های حمایتی متعدد برای سهام‌داران خرد

بااین‌حال، بسته‌ماندن طولانی بازار سرمایه و قفل‌شدن سرمایه سهام‌داران در بازار مخالفت‌هایی را هم به دنبال داشت و سرانجام دولت تصمیم گرفت بازار را بازگشایی کند. پیش از بازگشایی بازار، حجت‌اله صیدی، رئیس سازمان بورس، اعلام کرد دولت ابزارهایی برای کاهش ریسک معاملات در نظر گرفته است. او پیش از بازگشایی بازار گفته بود که دولت بنا دارد به سهام‌داران بورس تسهیلات ۲۰۰ میلیون تومانی با پشتوانه سهام پرداخت کند یا طرح بیمه سهام با نرخ تضمین ۳۰ درصد را از روز دوشنبه ۲۸ اردیبهشت ۱۴۰۵ اجرا کرده است.

صیدی در ادامه به نقش ناشران و هلدینگ‌های بزرگ در حمایت از بازار سهام اشاره کرده و گفته بود: سازمان بورس مکاتبات و هماهنگی‌های لازم را با وزارتخانه‌ها و سهام‌داران عمده انجام داده است تا نقش حمایتی خود را از سهام‌داران خرد پررنگ‌تر ایفا کنند. گذشته از این، رئیس سازمان بورس از تقویت منابع صندوق‌های حمایتی بازار گفته و توضیح داده بود که جلسه هیئت امنای صندوق تثبیت هم برای افزایش منابع این صندوق برگزار شده است.

او البته گفته بود فعلا زمان مناسبی برای تغییر مقررات بورس نیست و دولت بیشتر روی بسته‌های حمایتی از سهام‌داران خرد متمرکز شده است. رئیس سازمان بورس تأکید کرد: «جمع‌بندی این بود که ادامه فعالیت بازار براساس همان مقررات فعلی، بهترین تصمیم است؛ زیرا اکنون زمان مناسبی برای تغییرات ناگهانی در مقررات به شمار نمی‌رود. هرچند برخی از این مقررات ممکن است محل نقد هم باشند، اما همه سناریوها و آلترناتیوها بررسی شده است؛ از دامنه نوسان تا اینکه چه شرکت‌هایی بازگشایی شوند یا نشوند. همچنین درباره زمان بازگشایی صندوق‌ها، نحوه تعدیل NAV و سایر گزینه‌ها نیز بررسی‌های کارشناسی انجام شده است». بازگشایی بازار با دامنه نوسان سه درصد، نکته دیگری بود که رئیس سازمان بورس بر آن تأکید کرده است.

۳۵ درصد ارزش بازار سرمایه همچنان در تعطیلی

گذشته از این، سازمان بورس تصمیم گرفت ۴۲ نماد همچنان بسته بمانند؛ نمادهایی که حدود ۳۵ درصد ارزش بازار را تشکیل می‌دادند و البته شامل صنایع بزرگی می‌شوند که در جنگ خسارت دیده‌اند. در نخستین روز بازگشایی بازار سرمایه، بیش از ۲۵۰ نماد در بورس و فرابورس به دلیل افشای اطلاعات بااهمیت و با شرایط خاص، بدون دامنه نوسان قیمت بازگشایی شدند. اقدامی که در چارچوب سیاست‌های ناظر بازار برای کشف سریع‌تر قیمت‌ها و کاهش فشارهای هیجانی انجام شد.

با چنین ملاحظاتی بازار سرمایه بالاخره بازگشایی شد؛ بازاری که از صبح شروع جنگ در ۹ اسفند ۱۴۰۴ تعطیل شد و همچنان با وجود برقراری آتش‌بس تعطیل مانده بود.

برخلاف انتظارها، بازار از همان دقایق ابتدای معاملات سبزپوش شد و ساعات معاملات که تا پیش از این از ۹ تا ۱۲:۳۰ بود در دو روز ابتدایی فعالیت بازار تا ساعت ۱۳:۳۰ تمدید شد.

در اولین روز بازگشایی بازار سرمایه، بیش از ۵۰۰ شرکت که توانایی گزارشگری مالی داشتند، امکان معامله پیدا کردند و گروه‌های فلزات، بانک‌ها، سیمان و محصولات شیمیایی بیشترین رشد را تجربه کردند. دیروز شاخص کل نیز با افزایش نسبتا محدود دو هزار و ۴۹۹ واحدی به عدد سه میلیون و ۷۱۶ هزار و ۴۵۶ واحد رسید. همچنین شاخص هم‌وزن هم با رشد دو هزار و ۶۶۰ واحد رقم ۹۵۵ هزار و ۳۴۲ واحد را ثبت کرد. تعداد معاملات بورس هم ۵۴۱ هزار فقره و ارزش آن ۲۲ هزار میلیارد تومان بود.

در اولین روز معاملات بورس، وبملت و فملی بیشترین تأثیر مثبت را بر شاخص بورس داشتند، اما شستا اثر منفی ایجاد کرد. از نمادهای پرتراکنش هم می‌توان به وبملت، شبندر و خودرو اشاره کرد. شاخص فرابورس نیز دیروز با افزایش ناچیز شش واحد، در عدد ۲۸ هزار و ۳۹۸ واحد ایستاد. کاسپین بیشترین اثر مثبت را بر شاخص فرابورس داشت، اما آریان و بپاس تأثیر منفی ایجاد کردند. نیروترانسفو، فزر و کپرسپولیس نیز از نمادهای پرتراکنش فرابورس بودند. این اتفاق در حالی رخ داد که بورس سال گذشته و پس از جنگ ۱۲روزه، وضعیت فرسایشی به خود گرفته و از اواسط پارسال روند صعودی به خود گرفت و تا اوایل بهمن ۱۴۰۴ به کانال ۴.۴ میلیون واحد صعود کرد که رکورد تاریخی بورس به شمار می‌آید، اما پس از آن بورس تا کانال ۳.۰۷ میلیون واحد عقب‌نشینی کرد.

بازار بدون چشم‌انداز؟

با تمام این اوصاف، چشم‌انداز بازار سرمایه همچنان روشن نیست و امکان وقوع دوباره جنگ و برهم‌خوردن آتش‌بس، معامله‌گران را در فضای نااطمینانی قرار داده است. بااین‌حال، غلامرضا سلامی، کارشناس ارشد بازار سرمایه، به «شرق» می‌گوید: مداخله دولت در بورس اشتباه است و بازار باید زودتر از اینها بازگشایی می‌شد.

او به تجربه سقوط‌های سنگین بورس‌های بزرگ دنیا اشاره می‌کند و می‌گوید: سال گذشته بورس نیویورک سقوط سنگین را تجربه کرد، اما دولت در فرایند معاملات دخالت نکرد و اجازه داد بازار با ماهیت طبیعی خود پیشروی کند. به گفته این کارشناس، ماهیت و ذات بازار سرمایه بر ریسک استوار است و تمام معامله‌گران می‌دانند که در این بازار احتمال سودها و ضررهای بزرگ وجود دارد، اما اقدامات دولت‌های مختلف ایران در بازار سرمایه نمایشی به نظر می‌رسد و دولت‌ها تلاش می‌کنند با این نمایش، مانع از سقوط شاخص بورس شوند؛ چراکه آنها نمی‌خواهند در کارنامه عملکردی خود سقوط بورس را ثبت کنند. این در حالی است که برای تقویت واقعی بنیان بورس، دولت باید بنیان اقتصادی را تقویت کند. بنابراین حتی مثبت‌شدن شاخص بازار سرمایه در چنین شرایطی نشان‌دهنده واقعیات اقتصادی کشور نیست. سلامی ادامه می‌دهد: دولت‌های مختلف تلاش می‌کنند که بورس را به صورت تصنعی صعودی کنند و برای این کار دولت وارد مداخله در فرایند عادی بازار سرمایه می‌شود؛ به‌عنوان مثال، با تزریق خوراک ارزان و یارانه‌ای به صنایع و فروش محصول نهایی با قیمت ارز آزاد، تلاش می‌کند سود غیرواقعی برای شرکت‌ها و صنایع ایجاد کند و با این دستکاری‌ها سود موهوم و غیرواقعی برای سهام‌داران ایجاد کند. این در حالی است که بورس در سایر کشورهای جهان آینه و بازتاب‌دهنده وضعیت اقتصاد کلان آن کشور است.

این کارشناس همچنین تأکید می‌کند: وضعیت کلان اقتصاد کشور تا زمانی که نااطمینانی وجود دارد و شرایط سیاست خارجی و جنگ مبهم باشد، نمی‌تواند به رشد و بهبودی برسد و با این شرایط باید گفت در ماه‌های آینده نباید انتظار داشت شرایط واقعی اقتصاد کشور و صنایع بورسی چندان مثبت باشد، حتی اگر دولت در بازار مداخله کرده و شاخص رکوردشکنی کند.

حالا بورس ایران در میانه بیم و امید بازگشایی شده است؛ بیم شروع دوباره جنگ و امید پایان جنگ و بازگشت رونق به اقتصاد و مشخص نیست که بازار سرمایه در آینده به کدام سمت و سو می‌رود؛ حتی آینده‌ای نزدیک به فاصله یک هفته آینده و حتی یک روز آینده!

خبر

سدهای کشور چقدر آب دارند؟

بر اساس آخرین آمار از وضعیت مخازن سدهای مهم کشور، میزان پرشدگی سدهای مهم کشور ۶۶ درصد است.

به گزارش ایسنا، بر اساس آخرین آمارها از شرکت مدیریت منابع آب ایران، میزان ورودی مخازن کل کشور از ابتدای سال آبی (ابتدای مهرماه) تا ۲۶ اردیبهشت، معادل ۳۷.۰۴ میلیارد مترمکعب بوده که در قیاس با سال گذشته که عددی معادل ۲۱.۹۰ میلیارد مترمکعب بوده، ۶۹ درصد افزایش داشته است.

همچنین میزان کل خروجی سدهای کشور نیز نسبت به سال قبل ۱۲ درصد اعلام شد. حجم آب موجود مخازن اکنون ۳۴.۲۳ میلیارد مترمکعب ثبت شده که این عدد نسبت به سال قبل که عددی معادل ۲۷.۲۱ میلیارد مترمکعب بوده، ۲۶ درصد افزایش داشته است. همچنین حجم پرشدگی سدهای کشور نیز تا این تاریخ ۶۶ درصد است.

اما وضعیت برخی از سدهای مهم کشور بیانگر این است که در پنج سد، درصد پرشدگی کمتر از ۱۰ درصد است، به‌طوری که همچنان سدهای لار، دوستی، پانزده خرداد، بارزو و ساوه کمتر از ۱۰ درصد آب دارند.

همچنین ارتفاع کل ریزش‌های جوی کشور معادل ۲۲۷.۱ میلی‌متر است. این مقدار بارندگی در دوره‌های مشابه درازمدت، ۲۲۵.۷ میلی‌متر و در دوره مشابه سال آبی گذشته، ۱۴۰.۸ میلی‌متر را نشان می‌دهد.